

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fecr Yayınları: 318

İÇERİK VE BAĞLAM BOYUTUYLA KUR'ÂNÎ DUALAR

Mehmet Nurullah AKTAŞ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
SAGE Yayıncılık Rek. Mat. San. Tic. Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cd. Uğurlu İş Merkezi No: 97/24
Tel: 0 312. 341 00 02 İskitler/ANKARA
(Sertifika no: 14721)

1. Baskı: Ekim 2019

ISBN: 978-605-7570-59-8

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

İÇERİK VE BAĞLAM BOYUTUYLA
KUR'ÂNÎ DUALAR

Mehmet Nurullah AKTAŞ

Ankara 2019

Mehmet Nurullah AKTAŞ

Mehmet Nurullah AKTAŞ, 1973'te Mardin'in Dargeçit ilçesinde doğdu. 1998'de Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2001'de Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Bilim Dalında yüksek lisansını tamamladı. 2004 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Tefsir Bilim Dalında başladığı doktora çalışmasını 2011'de tamamladı. Şubat 2013'te Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak göreve başladı. Şubat 2018'den itibaren Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde Doktor Öğretim Üyesi olarak görevine devam etmektedir. Yusuf Karadâvî'nin "*Kur'ân'ı Anlamada Yöntem*" adlı eserini Türkçeye kazandıran yazarın yayınlanmış kitap bölümü yazarlığı, makaleleri ve bildirileri bulunmaktadır. Evli ve beş çocuk babası olan yazar Arapça ve İngilizce bilmektedir.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	7
TAKDİM	9
GİRİŞ	11

I. BÖLÜM

ANA HATLARIYLA DUA

I. Lügavî ve İstilahî Açından Dua	23
II. Üslûp Açısından Dua	27
III. Âdâb Boyutuyla Dua	35
IV. Psikolojik Yönüyle Dua	39
V. Bağlam Boyutuyla Dua	43
VI. Diğer Din ve İnanç Sistemlerinde Dua	48

II. BÖLÜM

KUR'ÂNÎ DUALARDA İNANÇ VE İBADETLE İLGİLİ UNSURLAR

I. İnançla İlgili Unsurlar	56
A. Tevhid	56
a. Allah'a İman Edip Tevekkül Etme	57
b. Allah'ın Yüceliğini ve Hükümranlığını Vurgulama	62
c. Allah'ın Yaratıcılığını Vurgulama	71
d. Allah'ın Velâyetine Sığınma	76
e. Allah'tan Rahmet ve Şifa Talep Etme	79
f. Allah'ın Her Şeyi Bildiğini ve Gördüğünü Vurgulama	85
g. Allah'tan Tövbenin Kabulünü ve Affını Talep Etme	88
h. Allah'tan Zafer ve Sebat Talep Etme	96
B. Vahiy	102
C. Risâlet	104
D. Âhiret	110
a. Mü'minlerin Arzu ve Talepleri	111
a.1. Âhirette Mahcup Olmama Talebi	111
a.2. Dönüşün Allah'a Olacağını Vurgulama	113
a.3. Cehennem Azabından Allah'a Sığınma	115
a.4. Cennet Nimetlerinden Yararlanma	117
b. Kâfirlerin Arzu ve Talepleri	120
b.1. Allah'ın Azabıyla Alay Etme	120
b.2. Liderlerini Suçlayıp Onlardan İntikam Alma	121
b.3. Suçlarını İtiraf Etme	125
b.4. Allah'tan Yeni Bir Fırsat Talep Etme	129
II. İbadetle İlgili Unsurlar	133

III. BÖLÜM

KUR'ÂNÎ DUALARDA AHLÂKÎ, SOSYAL VE HUKUKÎ UNSURLAR

I. Ahlâkî Unsurlar-----	143
A. Erdemli Davranış Talebi-----	144
B. İstikamet Üzere Kalma-----	145
C. İffetli Olma-----	152
D. Şeytanî Vesvese ve Dürtülerden Allah'a Sığınma-----	155
E. Dünya ve Âhiret İyiliğini Talep Etme-----	157
F. Mü'minlere Kin Beslemekten Korunma İsteği-----	160
II. Hukukî Unsurlar-----	163
A. Adaletle Muamele İsteği-----	163
B. Zulümden ve Zâlimlerden Kurtulma İsteği-----	166
C. Toplumla Ağır Gelecek Hukukî Meselelerle Karşılaşmama Talebi---	174
III. Sosyal Unsurlar-----	177
A. Erdemli Bir Toplum İsteği-----	178
a. Erdemli Bir Nesil Yetiştirme-----	179
b. Erdemli Bir Aile Oluşturma-----	186
c. Erdemli Neslin Ana-Babaya Merhameti-----	193
d. Âhirete Müslüman Olarak Göçme İsteği-----	195
B. Güvenlik İsteği-----	199
C. İlim İsteği-----	205

IV. BÖLÜM

KUR'ÂNÎ DUALARDA İKTİSADÎ VE İDARÎ UNSURLAR

I. İktisadî Unsurlar-----	213
A. Bahşedilen Nimetlere Şükretme-----	213
B. Zâlimlere Verilen Nimetlerin Helâkini Talep Etme-----	223
C. İaşe ve Geçim Sorununu Dile Getirme-----	225
II. İdarî Unsurlar-----	227
A. Zulümden ve Zâlim Yöneticilerden Allah'a Sığınma-----	227
B. Hükümranlık İsteği-----	230
C. Davet Metodu ve Üslûbu ile İlgili Unsurlar-----	232
a. Gönül Ferahlığı ve Kendisini Rahatça İfade Edebilme İsteği -	232
b. Gayret ve Çabanın Dile Getirilmesi-----	236
c. Muvaffakiyet İçin Destek Talep Etme-----	237
d. Kâfirlerin İnatçılığını Dile Getirme-----	239
e. Yaşamından Endişe Etme-----	242
SONUÇ-----	243
KAYNAKÇA-----	247

KISALTMALAR

a.s.	: ‘Aleyhi’s-Selâm
b.	: İbn
bkz.	: Bakınız
By.	: Baskı Yeri Yok
Çev.	: Çeviri
D.E.Ü.	: Dokuz Eylül Üniversitesi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
H.	: Hicrî
Hadis No	: Hadis Numarası
H.z.	: Hazreti
İFAV	: İlahiyat Fakültesi Vakfı
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
M.Ü.	: Marmara Üniversitesi
Ö.	: Ölüm Tarihi
s.a.s.	: Sallallâhu ‘Aleyhi Vesellem
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
Thk.	: Tahkik
Ts.	: Tarihsiz
Yay.	: Yayınları

TAKDİM

“Bana dua edin duanıza icabet edeyim.” buyuran, kendisini “el-Mucib” olarak tanıtan Rahmân ve Rahîm olan Yüce Allah’ın adıyla...

Salât ve Selâm Halilurrahmân’ın duasına mazhar olan Muhammed Mustafa’ya (s.a.s.), âline, ashâbına, ilim ehline ve kıyamete dek kadın-erkek bütün mü’minlerin üzerine olsun.

Kur’ân-ı Kerîm, insanların bireysel, ailevî ve toplumsal sorunlarına şifa olmak, onlara rahmet kapılarını açmak ve yaşamlarını anlamlı hâle getirmek gibi kendisinde daha nice hikmetleri barındıran bir hayat kitabıdır. Toplum ve onun temel taşı olan birey ve aileyi erdemli kılmayı hedefleyen Kur’ân-ı Kerîm, inanç, ibâdet, ahlâk ve muamelât gibi insan hayatının bütününe kuşatan mevzuları ele alarak eşref-i mahlukât olarak yaratılan insan için hidayet kaynağıdır.

Kur’ân’da farklı sûre ve bağlamlarda ele alınan ve mühim mevzuların başında gelen dua, insan-Allah iletişimi açısından mihenk taşı mesabesinde. Zira duanın varlığı insan hayatının ve duygu değişimlerinin her aşamasında az çok hissedilmektedir. İnsan, sevinç ve mutlu anlarında dua ettiği kadar ondan daha fazla kederli ve sıkıntılı dönemlerde dua etmektedir. Hatta bazen insan bir kısım sıkıntı ve sorunlarını yakın çevresi ile paylaşırken öyle demler olur ki elini ve yüreğini yalnızca yerin ve göğün mutlak mâliki, her şeye tanıklık eden Yüce Allah’a açar ve bunları O’na arz eder. Günahkâr da olsa Rabbi ile sağlıklı bir iletişime geçen insan Yüce Allah’ın affına ve mağfiretine mazhar olur. Böylelikle Yüce Allah, onun ayıplarını, hatalarını ve günahlarını örter; onu rezil ve rüsva etmez.

Dua, zalûm ve cehûl sıfatlarıyla nitelenen insanın doğrudan Rabbi ile iletişime geçmesini sağlar; içinde bulunduğu ortamı betimlemesine yardımcı olur. Bu sayede beklentilerini, arzu, istek ve taleplerini dile getirir. Özeleştiride bulunarak aynı

yanlırlara düşmemenin samimiyetiyle O'na yakarır. Bu anlamda dua bir yönüyle insanın kendini tanınmasına, onur ve izzetinin farkına varmasına; kendisi gibi bir ana-babadan dünyaya gelen ve ölmeye mukadder olan diğler insanlara boyun eğmekten kurtulmasına yardımcı olur. Dua insana makul düşünmeyi sağladığı gibi makul davranmayı da öğretir. Dua sayesinde insan, geçmişini ve geleceğini birlikte değerlendirebilme fırsatını yakalar. Aynı zamanda dua insanın yoğun bir şekilde dünyevileştiği günümüz dünyasında insanî ve İslâmî değerlerin farkına varmasını sağlar.

Bu çalışmada Kur'ânî dualarda inanç, ibadet, ahlak, sosyal, hukuk, iktisat ve idare ile ilgili temel unsurlar ele alınmaktadır. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde Kur'ânî duaların insan yaşamını ciddi etkileyen önemli unsurları içerdiği görülmektedir. Bu dualarda zikredilen hedef ve gayeler, tefsir kaynakları esas alınarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu konuda eksik ve hataların bize ait olduğunu ifade ederek ilim ehlerinden gelecek öneri ve tavsiyeleri dua ile karşılayacağımızı belirtmek isteriz.

Bu çalışma vesileyle başta muhterem anne-babama ve yetişmemde emeği geçen Saygıdeğer Hocalarıma Rabbimden sağlık ve bereketli ömürler dilerim. Baştan sona okuyarak görüş ve tavsiyeleriyle elinizdeki çalışmayı zenginleştiren Doç. Dr. Yunus Emre GÖRDÜK ve Doç. Dr. Yunus CENGİZ Hocalarıma en kalbî şükranlarımı belirtmek isterim. Son olarak bu süreçte her türlü fedekârlıktan kaçınmayan eşime ve rabbimin bahşettiği evlatlarıma iki cihanda güzellikler dilerim. Rabbim onları ve yetişmekte olan neslimizi sâlih ve erdemli mü'minlerden eylesin.

Çalışma bizden; tevfiğ Allah'tandır.

Mehmet Nurullah AKTAŞ

Batman- Ekim 2019